
**Громадський
моніторинг
проєктів відбудови**

**Виклики, завдання
і плани**

Участь громадянського суспільства є важливою умовою для того, щоб були забезпечені підзвітність і підконтрольність реалізації проєктів і програм відбудови України.

Зусилля, яких докладатимуть партнери у відновленні України, напряму залежать від рівня довіри, який вони матимуть до ефективності та прозорості процесу відбудови.

При цьому роль громадських організацій полягає, зокрема, в тому, щоб забезпечити незалежний нагляд за ходом відновлення. Так на них покладена задача виявити системні прояви неефективних рішень і підходів. Також ГО мають сприяти тому, щоби процеси відбудови вдосконалювалися, а рівень довіри до них лишався високим.

Громадська організація Transparency International Ukraine має значний досвід у сфері моніторингу публічних закупівель та формування мережових об'єднань громадських організацій. Зокрема, проєкт DOZORRO є одним із найуспішніших прикладів, коли громадські організації об'єдналися, щоб досягти спільної мети – покращити ефективність публічних закупівель.

А втім, громадський контроль у сфері відбудови потребує того, щоб компетенції і спроможності громадських організацій були розширені. Адже він пов'язаний з набагато ширшими процесами, ніж сама процедура закупівлі. Ідеться про те, щоб визначати та оцінювати потреби та дизайн проєкту, шукати оптимальні способи вирішувати проблеми, а також організовувати закупівлі та ефективне виконання проєкту відбудови.

Саме тому TI Ukraine планує забезпечити, щоб були розроблені ефективні підходи громадського контролю над проєктами відбудови. А також долучитися до становлення мережі громадських організацій, метою яких є сприяти тому, аби ефективність відбудови України покращувалася.

>>

Громадський моніторинг проєктів відбудови

Що громадськість може контролювати зараз:

1. Загальну інформацію про відбудову на сайтах місцевих рад та урядових організацій.
2. Інформацію про проєкти за публічними запитами (повнота і відкритість інформації залежить від розпорядника інформації).
3. Роботу комісії з оцінки наслідків руйнувань (шляхом безпосередньої участі в роботі комісії).
4. Публічні закупівлі, які можуть бути пов'язані з проєктами відбудови (не завжди можна чітко ідентифікувати, чи така закупівля пов'язана з проєктом відбудови).
5. Бюджетні платежі, які можуть бути пов'язані з проєктами відбудови (зокрема й за непрямими ознаками).
6. Звіти про виконання договорів та акти виконаних робіт (за запитами, повнота і відкритість інформації залежить від розпорядника інформації).

Методика громадського моніторингу TI Ukraine

Основний виклик для громадянського суспільства під час моніторингу проєктів відбудови полягає в тому, що він потребує значно глибшої секторальної експертизи, зокрема в проєктуванні, архітектурі, будівництві, інжинірингу та технічному нагляді.

Проєкт відбудови потребує не лише того, щоб було перевірено відповідність правилам закупівель і вимогам добросовісності. Необхідно також провести оцінку процесів, які передують закупівлі та які відбуваються після укладання контракту. Наприклад, наскільки проєкт відповідає цілям відбудови, наскільки він є сучасним, енергоефективним та екологічним, чи передбачає він надмірні роботи або завищену вартість матеріалів.

Зрештою Transparency International Ukraine розробила для громадськості методику, за якою можна оцінювати проєкти відбудови. Вона також передбачає формування чек-листа оцінки та алгоритм дій у разі, якщо будуть виявлені певні ризики. Сам чек-лист включає оцінювання основних етапів проєкту.

>>

Чек-лист моніторингу проектів відбудови:

Етап проекту	Фактори оцінки	Заходи оцінки
Ініціювання та затвердження проекту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чи відповідає мета проекту загальним потребам відбудови? 2. Чи відповідає проект задекларованим цілям? Чи проводилося вивчення і корегування потреби відповідно до фактичної демографічної ситуації та прогнозу розвитку регіону, чи він виходить виключно з характеристик зруйнованого (пошкодженого) об'єкта? 3. Яка вартість проекту на одного користувача? Хто є користувачами проекту? Чи є проект спрямованим на інтереси широкого кола користувачів? Чи він спрямований на задоволення інтересів окремої групи користувачів? Якщо так, то як визначалася ця група користувачів? 4. Чи є ризики того, що фінансування проекту буде продубльоване з різних джерел? 5. Як ухвалювалося рішення щодо обрання проекту для фінансування? Чи пройшов проект процедуру пріоритизації? Чи був він обраний, виходячи з сукупності переваг на тлі інших проектів? Чи існують ризики, що на процес відбору проекту здійснюватиметься надмірний політичний вплив? 6. Чи проводилася оцінка громадської думки на етапі підготовки проекту? Якщо проводилася, то чи не була така оцінка формальною? 7. Чи є інформація про проект публічною та чи могли громадяни ознайомитись із нею і визначити його мету і цілі? Чи є інформація про проект достатньою для такої оцінки? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз інформації про проект. 2. Аналіз рішень про затвердження проекту. 3. Аналіз наявності інформації на сайтах відповідальних органів та ініціатора проекту. 4. Аналіз інформаційних повідомлень про проект. 5. Аналіз планів відновлення та інших програм, які можуть передбачати потенційне дублювання фінансування. 6. Аналіз інформації після завершення розробки в державній електронній екосистемі управління відбудовою інфраструктури DREAM (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management) і Реєстрі пошкодженого та знищеного майна (РПЗМ).
Проектування та підготовка процедур закупівель	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як визначалася очікувана вартість проекту (частин проекту)? Чи є ознаки завищення вартості в проектно-кошторисній документації (якщо йдеться про проекти будівництва)? 2. Чи було обрано розробника проектної документації (якщо йдеться про проекти будівництва) за конкурентним принципом? 3. Чи є наявне обґрунтування дизайну проекту/технічного завдання? Чому саме новий об'єкт відповідає визначеним конструкційним і функціональним підходам? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз кошторисної частини проекту та обґрунтування очікуваної вартості. 2. Аналіз закупівель послуг проектування. 3. Аналіз підходу до реалізації проекту. 4. Аналіз технічного завдання.
Процедури закупівель	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чи були всі закупівлі, пов'язані з реалізацією проекту, проведені у конкурентний спосіб? Якщо ні, то чи існували підстави для проведення неконкурентних процедур? 2. Окрім ціни, чи були застосовані інші критерії оцінки тендерної пропозиції (нецінові критерії оцінки, вартість життєвого циклу)? Якщо так, то чи є використання таких критеріїв оцінки обґрунтованим і ефективним? 3. Чи є ознаки зловживань у процедурі закупівлі, які могли спотворити результати торгів (визначення технічних вимог та кваліфікаційних критеріїв, які необґрунтовано обмежують конкуренцію/ антиконкурентні узгоджені дії учасників/ необґрунтовані дискваліфікації/ ігнорування звернень і вимог учасників закупівлі тощо)? 4. Чи існують істотні ризики, пов'язані з переможцем закупівлі, які можуть свідчити про те, що процедура була неефективною? Чи наявні ознаки змови між переможцем і замовником? 5. Чи було виявлено ознаки завищеної вартості товарів, робіт та послуг? 6. Чи була процедура закупівлі ефективною? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз інформації про процедури закупівлі в системі Prozorro. 2. Моніторинг державних реєстрів.
Реалізація проекту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чи збільшилася вартість проекту під час реалізації? Чи змінювалися обсяги робіт? Якщо «так» – які підстави для збільшення вартості/ обсягів? Чи відбувалося коригування цін відповідно до наперед визначених об'єктивних ціноутворюючих факторів? 2. Чи був проект реалізований у передбачені строки? Якщо ні, то які причини порушення строків реалізації? Чи були обставини, що викликали таке відтермінування, об'єктивними та документально підтвердженими? 3. Чи є ознаки завищення вартості робіт відповідно до актів виконаних робіт та початкового договору? 4. Чи були виявлені ознаки порушень умов договору про закупівлю та ознаки невідповідності проекту? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз договорів. 2. Аналіз актів виконаних робіт. 3. Аналіз додаткових угод. 4. Обстеження об'єктів.

Якщо на будь-якому з етапів проєкту наявні ознаки зловживань, варто звернутися до служб ініціатора проєкту чи його керівних органів, органів контролю та охорони правопорядку, партнерів відбудови.

Також Transparency International Ukraine пропонує громадським фахівцям оприлюднювати аналіз проєктів за чек-листом, а також пов'язані з ним звернення, відповіді та інші документи.

Такий механізм дозволить громадськості контролювати відбудову на рівні реалізації проєктів. А також виявляти системні проблеми в ході відновлення, а надалі – виступати за те, щоб процеси планування та реалізації проєктів лише удосконалювалися.

На даний момент заповнення чек-листа може бути неповним. Річ у тім, що наразі відсутній доступ до деякої інформації, а також бракує конкретних політики та правил у сфері відновлення. Проте подальший розвиток і розбудова інструментів і політик відновлення дозволить використовувати запропоновану методологію TI Ukraine ефективніше та більш глибоко контролювати проєкти.

Задля того щоб покращити ефективність та компетентність громадського контролю, Transparency International Ukraine у майбутньому планує удосконалювати та поширювати вищезгадану методику для інших громадських організацій, зокрема регіональних..

Що необхідно для посилення ефективності громадського контролю

1. Забезпечити відкритість та повноту інформації про процеси відбудови.

Необхідно:
  - забезпечити публічний доступ до даних РПЗМ, що дозволить аналізувати відповідність проєктів потребам громад і територій та відстежувати процес відновлення;
  - розробити вимоги до публічності та підзвітності влади в сфері відбудови незалежно від джерела фінансування та виконавців;
  - розробити принципи звітування про використання коштів донорів і партнерів відбудови;
  - розробити політики щодо збалансованого підходу до оприлюднення інформації, яка пов'язана з об'єктами критичної інфраструктури, та встановити чіткі правила, за якими визначатиметься чутлива інформація.
2. Розробити якісні та зрозумілі для всіх правила, за якими проходитиме відбір та пріоритезація проєктів відбудови.
Необхідно запровадити системні підходи, за якими відбуватиметься відбір проєктів відбудови за об'єктивними факторами оцінки, та мінімізувати політичний вплив і корупційні ризики під час затвердження проєктів.
3. *Консолідувати інформацію про всі проєкти в одному місці – на платформі DREAM. Щоб інформація була не просто публічною, а й справді загальнодоступною та придатною для системного аналізу, її необхідно оприлюднювати на єдиному ресурсі. Зокрема, там мають бути зібрані дані про кошториси, технічні завдання, обґрунтування обраного способу реалізації, інформація про закупівлі та виконання робіт.*
4. Проводити всі закупівлі для відбудови через Prozorro.
Якщо закупівлі проводяться за різними процедурами та в різних електронних системах (чи без використання останніх), це призведе до того, що буде неможливо відстежувати та збирати й об'єднувати інформацію про закупівлі, а також виявляти, чи присутні ризики дублювання зусиль та неефективного використання коштів.

Попри те, що партнери відбудови можуть передбачати власні правила проведення процедур, важливо, щоб такі процедури відбувалися на єдиній платформі.

5. Розбудувати секторальну експертизу ГО в сфері відбудови та залучати відповідних експертів. Необхідно посилювати секторальну експертизу громадського суспільства в сферах будівництва, проектування та інжинірингу, зокрема залучати міжнародних експертів.

Оцінка поточного статусу відбудови України

Перші ініціативи й обговорення того, якою має бути відбудова України, розпочалися приблизно рік тому. За цей час громадські організації, аналітичні центри та науковці активно вивчали досвід відбудови інших країн після воєн та пережитих стихійних лих, а також будували власні оцінки масштабів руйнування України та шляхи її відновлення.

Дискусії щодо формату і підходів до відбудови нашої країни тривають. Хоча окремі елементи й обриси загального бачення уже вимальовуються. Зокрема, в 2022 році Transparency International Ukraine представила узагальнену [Концепцію відбудови України](#), що визначила ключові ризики та фактори успіху відновлення.

Ми проаналізували, наскільки відповідає поточний статус відбудови цим засадам, які є основні успіхи та загрози.

Стратегія відбудови

Уряд України робив декілька спроб затвердити загальну стратегію відбудови країни і подолання наслідків військової агресії. Однак фактично таку стратегію поки не впровадили.

Після конференції в Лугано в липні 2022-го Національна рада з відновлення України [представила проєкт](#) національного плану відновлення в 24 сферах. Цей документ розраховували затвердити у вересні-жовтні 2022 року, проте його розгляд не відбувся.

Згадуючи про основні недоліки зазначеного проєкту плану, варто зазначити, що він здебільшого спирався на поточні загальні потреби. Тож документ виглядав радше як перелік програм фінансування, аніж комплексний стратегічний документ. Зокрема, він не визначав, які сфери є пріоритетними, як потрібно розподіляти ресурси відбудови між різними напрямками та в межах одного напрямку.

Надалі передбачалося, що національну стратегію відновлення [сформує новостворене Державне агентство відновлення](#). Але наразі невідомий ані поточний статус цієї ініціативи, ані те, чи існує якийсь прогрес у цьому напрямку.

Принаймні на момент підготовки даного матеріалу уряд все ще не сформував єдину стратегію, яка б визначала підходи та довгострокове планування відновлення.

Оцінка руйнувань

Одне з нагальних завдань відновлення України – зібрати й обробити інформацію про наслідки руйнувань. Наразі затверджено низку нормативних актів, які регулюють питання фіксації, оцінки та збору інформації про руйнування.

Зокрема ідеться про [Закон Про компенсацію та державний реєстр майна, пошкодженого і знищеного внаслідок бойових дій \(РПЗМ\)](#). Він визначає функціонування електронної системи РПЗМ, що має об'єднувати інформацію про обстежені об'єкти та наслідки руйнувань. А також [Порядок визначення збитків та шкоди, завданих Україні внаслідок збройної агресії РФ](#).

>>

Обстеження та оцінка вартості руйнувань житла покладається на спеціально створені [комісії](#) при органах місцевого самоврядування.

Проте на даний момент не до кінця зрозуміло, наскільки публічною і повною буде інформація про обстеження об'єктів у РПЗМ. Адже сам інструмент і відповідні нормативно-правові акти поки перебувають на стадії розробки та затвердження.

Також ініційовано створення Міжнародного реєстру збитків. Він, очевидно, функціонуватиме на базі даних РПЗМ та стане основою для майбутнього процесу стягнення збитків України з РФ.

Окрім того, уряд розробляє [Геоінформаційну систему](#), яка забезпечить прив'язку пошкоджених і зруйнованих об'єктів до територій і дасть змогу здійснювати просторову оцінку руйнувань і визначати потреби відновлення.

Загалом можна резюмувати, що в сфері фіксації та оцінки потреб відбудови маємо досить істотний прогрес. Можливо, до кінця року процес буде достатньо деталізованим і чітким. Його ефективність поки залежить від того, який остаточний формат матимуть рішення, що їх наразі розробляють.

— Планування відбудови

В жовтні 2022 року Кабінет міністрів затвердив [Порядок розробки програм комплексного відновлення області, території територіальної громади](#).

Згідно із затвердженим документом, обласні державні адміністрації ухвалюють рішення про формування програми комплексного відновлення області. А на підставі цих рішень територіальні громади розробляють власні програми відновлення.

Однак цей порядок сфокусований на локальному рівні. Це означає, що він не визначає те, як формуються плани на рівні держави, а також як узгоджуються програми відновлення громади з пріоритетами і стратегією відбудови на рівні держави (коли вона буде розроблена).

Є сенс зауважити, що надмірне значення надається обласним держадміністраціям. Фактично вони відіграють вирішальну роль у формуванні пріоритетів і плануванні відбудови в поточному процесі.

Міністерством відновлення додатково ініційовано [Порядок розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів і планів відновлення та розвитку територіальних громад](#). Він передбачає, що будуть розроблені регіональні плани відбудови, а Кабінетом Міністрів буде сформовано комплексний план відновлення регіонів на рівні держави.

Проте поки даний Порядок не затверджено. А нещодавно уряд фактично [зробив так](#), що застосовувати плани відновлення і розвитку (під час використання коштів Фонду відновлення) буде обов'язковим вже тільки після війни.

Зазначимо, що наявні проекти відновлення реалізують, здебільшого не прив'язуючись до стратегічних документів із відновлення громад. А це може зумовити певні ризики.

Зокрема може статися, що проєкт буде орієнтований переважно на потреби, які об'єкт задовольняв раніше. Тобто буде знехтувано змінами, покращеннями й осучасненням, яких потребує велика частина проєктів для того, щоб відповідати сучасним вимогам ефективності, екологічності, актуальності тощо.

— Інституційна архітектура

Першою інституцією в сфері відбудови [указом](#) президента України було створено [Національну раду з відновлення України](#).

Також на рівні обговорень (або проектів нормативно-правових актів) розглядали варіанти створити спеціалізовану інституцію у сфері відбудови. Однак наприкінці 2022 року Кабмін фактично делегував повноваження в сфері відбудови Міністерству відновлення.

Нагадаємо, [Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури](#) було утворено шляхом об'єднання двох міністерств: Міністерства інфраструктури та Міністерства розвитку громад і територій. Також було створено нову посаду Віцепрем'єра з питань відновлення, який очолює Мінвідновлення.

Продовженням трансформації стало створення на базі Державного агентства автомобільних доріг України та Держагентства інфраструктурних проектів [Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України](#). Очікується, що переформатоване Агентство має стати виконавцем найбільш і найважливіших проектів відбудови. Воно вже отримало перші проекти для реалізації.

Звісно, зазначені кроки в розбудові інституційної архітектури відновлення мають і певні недоліки.

Зокрема, як відомо, міністерство – орган із високим ступенем політичної залежності. Тож покладання на нього більшості функцій у сфері відбудови може мати потенційні ризики, що на процес відновлення чинитимуть надмірний політичний вплив.

Окрім цього, процес відбудови країни розтягнеться на досить тривалий період часу, який очевидно перевищуватиме термін повноважень уряду. Тож коли функції управління відбудовою покладають на міністерство, під час зміни політичної влади в країні з'являються ризики. Зокрема постає загроза тому, що процес проходитиме з дотриманням принципів послідовності та незалежності. А це може мати негативні наслідки на те, наскільки стабільно впроваджуватимуться необхідні програми та заходи, а також на довіру до того факту, що процес відновлення України буде сталим.

Також питання викликає рішення, згідно з яким функції реалізації проектів відбудови на центральному рівні покладають на колишнє Держагентство автомобільних доріг. Оскільки навіть за умови переформатування і перезавантаження Агентство має поєднувати дві складні задачі: забезпечувати утримання автомобільних доріг України та реалізовувати проекти цивільної відбудови.

Окрім того, залишається невирішеним питання забезпечення секторальної експертизи Агентства в інших сферах, окрім дорожнього будівництва. Це необхідно для успішної реалізації проектів відбудови.

Тож, як можемо резюмувати, високий ступінь концентрації функцій і повноважень у сфері відбудови в держструктурах, які характеризуються високим політичним впливом і низьким рівнем незалежності, має істотні ризики для довгострокової відбудови.

Відсутність незалежних інституцій, координації між партнерами відбудови, державою та громадами може мати негативні наслідки. Transparency International Ukraine у своїй [Концепції відбудови](#) наголошувала на тому, наскільки важливі в процесі відбудови незалежні інституції, які мають об'єднувати всі сторони та забезпечувати координацію та взаємоузгодження розрізаних програм та ініціатив.

Також наявна інституційна архітектура передбачає, що більшість проектів відновлення будуть реалізовуватись на рівні громад-областей. При цьому процес створення відповідних компетенцій на місцевому рівні поки не визначений.

— Інструменти відбудови

Можливо, найбільші очікування стосуються цифрових інструментів, що їх розробляють сьогодні у сфері відбудови.

Окрім зазначеного вище РПЗМ та Геоінформаційної системи, також ведеться робота над Галузевими системами управління відбудовою та іншими цифровими інструментами, які мають стати частиною комплексного рішення – Електронної системи управління відбудовою (DREAM).

DREAM має стати єдиною екосистемою інструментів відбудови, в якій міститиметься інформація про всі проекти, їхній статус та динаміку прогресу. Така система має вирішити проблему, з якою стикалися в більшості інших країн під час реалізації програм відновлення. Йдеться про слабку координацію та неузгодженість дій між різними сторонами й учасниками процесу відбудови.

Зведення та об'єднання всієї інформації про відбудову в одному місці дозволить краще відстежувати результативність та ефективність розподілу ресурсів.

Між тим, наразі тривають дискусії щодо можливості громадськості брати пряму участь у процесі відбору частини проектів або їх пріоритезації за допомогою цифрових інструментів голосування. Проте поки говорити про успішність таких ідей зарано.

Водночас важливо не переоцінювати роль електронних інструментів. Забезпечення прозорості є лише одним із факторів на шляху до ефективності та довіри до процесу відновлення. Досвід застосування системи Prozorro – однієї з найбільш прогресивних систем закупівель у світі – демонструє, що навіть тотальна прозорість не може гарантувати відсутність корупції та неефективних процесів.

Для того, аби забезпечити ефективну відбудову, необхідна розбудова не тільки цифрових інструментів, але й політик, інституцій і механізмів, які гарантують ефективне використання відповідних інструментів відновлення.

— Розподіл ресурсів відбудови

Неправильний розподіл ресурсів відбудови – один із головних ризиків, який загрожує ефективності відновлення. Фінансування проектів, які не є невідкладними або не мають істотного значення для процесу відновлення, може призвести до того, що важливі й нагальні проекти не отримають потрібної підтримки.

Поміж іншого це ризики, з якими стикалися більшість країн, де протягом останніх десятиліть відбувалися процеси відновлення. Коли ресурси розподілялися нерівномірно та неефективно, це призводило до того, що потреби задовольнялися диспропорційно, мали місце значні витрати на дорогі й невиправдані проекти, відбувалося інвестування у проекти, які не мали позитивного впливу на процес відновлення тощо.

Тож бачимо, наскільки важливим є забезпечити об'єктивність та системність підходу до того, як відбирають і фінансують проекти.

Наразі при відборі проектів відбудови існують високі ризики, що чинитиметься надмірний політичний вплив. Окрім того, бракує системності в підходах до розподілу ресурсів між різними потребами і територіями. А це, своєю чергою, може призвести до неефективного розподілу тих самих ресурсів.

На початку року TI Ukraine в рамках коаліції Rise було долучено до розробки [концепції пріоритезації проектів](#) Фонду відновлення. Втім, на даний момент процес надання пріоритету [планується](#) як допоміжний інструмент під час ухвалення рішення міжвідомчою комісією з відбору проектів. А отже, може не мати прямого впливу на ухвалені рішення.

— Якість проектів відбудови

Наразі відсутні чіткі підходи до того, як забезпечити якість проектів.

Передбачається, що проекти, які фінансуються з державних програм, проходять перевірку й узгодження облдержадміністраціями та профільними міністерствами. Але оскільки не визначені чіткі критерії до змісту, обґрунтування, оцінки технічної й економічної частини проекту, така експертиза може виявитися несистемною та неефективною.

Також очікується, що Державне агентство відбудови забезпечить виконання лише частини проектів, тоді як більшість із них будуть ініційовані, сплановані та реалізовані безпосередньо громадами.

>>

Зважаючи, що громади мають різний рівень розвитку і компетенцій у відповідних сферах, важко забезпечити технічну підтримку, супровід та координацію реалізації тисяч проєктів по всій країні.

— Реалізація проєктів відбудови

Насправді перші проєкти відбудови досить складно оцінити щодо їхньої ефективності та доцільності.

Так протягом 2022 року діяли особливі умови, на яких здійснювалися закупівлі. Вони передбачали можливість укладання прямих контрактів, тож тепер частина інформації про проєкти відбудови є недоступною.

Також частина проєктів пов'язана з об'єктами енергетичної інфраструктури, яка надалі зазнає масованих ракетних ударів Російської Федерації. Тож інформація про них не може бути оприлюднена повною мірою з об'єктивних міркувань безпеки.

Однак відсутність чіткого правового поля і мінімальних вимог до висвітлення інформації про те, як відбувається реалізація проєктів відновлення, призводить до того, що суспільство здебільшого не має прямого доступу до інформації. Або така інформація не дозволяє аналізувати добросовісність і ефективність процесу.

Під час [аналізу проєктів відбудови Київщини](#) у квітні 2023 року TI Ukraine виявила низку проблем, зокрема:

- інформація про ціни та кошториси проєктів будівництва не надається;
- інформація про проєкти відбудови подається обмежено, що аргументують міркуваннями безпеки (навіть тоді, коли проєкт не пов'язаний із енергетичними чи іншими важливими об'єктами);
- до вибору проєктів підходять вибірково;
- бракує інформації про проєкти, які реалізують благодійні організації та які існують за рахунок донорської підтримки;
- у закупівлях проєктів відбудови панує низька конкуренція, що може бути пов'язано з низькою якістю проєктів та дискримінаційними підходами.

Відсутність чіткої стратегії, правил і вимог у сфері проєктів відбудови призводить до того, що цей процес є погано скоординованим, місцеві ініціативи можуть не відповідати загальним державним підходам, а проєкти зрештою містити значні ризики, зокрема корупційні.

Коли інформацію подають обмежено, це пов'язано, зокрема, з тим, що:

- уряд досі не визначив мінімальні вимоги, якими мають керуватися органи влади при інформуванні суспільства про діяльність у сфері відбудови (плани відбудови, перелік затверджених до виконання проєктів, їхня вартість, виконавці, характеристики об'єкта тощо);
- уряд так і не сформував чіткі критерії, за якими визначатиметься чутлива інформація, розголошення якої неможливе з міркувань безпеки (ключові об'єкти енергетичної інфраструктури, об'єкти, пов'язані з військовою інфраструктурою тощо).

Відсутність таких системних політик призводить до того, що ми стикаємося з ризиками зловживання, а також необґрунтованого обмеження інформації, яка стосується процесів у царині відбудови України.